O'DK 332.142.6:338.24

"MINTAQADA INVESTITSIYA OQIMLARINI SANOATNI MODERNIZATSIYA QILISHGA JALB ETISHNING TASHKILIY-IQTISODIY DASTAKLARI"

Djalalova Gulasal Xayetovna
FarDU, Turizm va menejment kafedrasi o'qituvchisi.

Annotatsiya: Jahon iqtisodiyotida global raqobat va texnologik taraqqiyot sharoitida sanoatni modernizatsiya qilish barqaror iqtisodiy o'sishning muhim sharti hisoblanadi. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun investitsiya oqimlarini, xususan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni (TXI) sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etish ustuvor vazifadir. Bu jarayon ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot mintaqada investitsiya oqimlarini sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy dastaklarini chuqur tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot tizimli adabiyot tahlili metodologiyasiga asoslanadi. Adabiyotlarni qidirish Scopus, Web of Science, Google Scholar kabi xalqaro va O'zbekistonning yetakchi ilmiy ma'lumotlar bazalarida amalga oshirilib, 2020-yildan keyin nashr etilgan ilmiy ishlar tahlilga kiritildi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, barqaror huquqiy baza, shaffof ma'muriy tartib-qoidalar, infratuzilma va inson kapitalini rivojlantirish, shuningdek, institutsional sifatning yuqoriligi TXI jalb qilishda muhim omillardir. Mahalliy hokimiyat organlari, investitsiyalarni rag'batlantirish agentliklari, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash (subsidiyalar, kafolatlar, imtiyozli kreditlar) va sanoat klasterlarini rivojlantirish tashkiliy dastaklar sifatida samarali hisoblanadi. Innovatsion va "yashil" investitsiyalar sanoatning barqaror transformatsiyasida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu dastaklarning samarali qo'llanilishi O'zbekiston mintaqalarida sanoatni modernizatsiya qilishni jadallashtirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun muhim amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: investitsiya oqimlari, sanoatni modernizatsiya qilish, tashkiliy-iqtisodiy dastaklar, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, mintaqaviy rivojlanish, davlat-xususiy sheriklik, innovatsion investitsiyalar

Abstract: In the context of intensifying global competition and accelerating technological progress in the world economy, industrial modernization has become a crucial condition for sustainable economic growth. For developing countries like Uzbekistan, attracting investment flows, particularly foreign direct investments (FDI), for industrial modernization is a priority. This process is critical for increasing production efficiency, creating new jobs, and ensuring the sustainable development of the regional economy. This study aims to conduct an in-depth analysis of the organizational and economic levers for attracting investment flows to industrial modernization in the region. The research is based on a systematic literature review methodology. The literature search was conducted in international scientific databases such as Scopus, Web of Science, Google Scholar, as well as leading Uzbek scientific journals, including scholarly works published after 2020. The analysis revealed that a stable legal framework, transparent administrative procedures, development of infrastructure and human capital, and high institutional quality are crucial factors in attracting FDI. Local government bodies, investment promotion agencies, state support (subsidies, guarantees, preferential loans), and the development of industrial clusters are considered effective organizational levers. Innovative and "green" investments play a decisive role in the sustainable transformation of industry. The effective application of these levers has

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

significant practical importance for accelerating industrial modernization and ensuring sustainable economic growth in the regions of Uzbekistan.

Keywords: investment flows, industrial modernization, organizational and economic mechanisms, foreign direct investment (FDI), regional development, public-private partnership (PPP), innovative investments.

Аннотация: В условиях усиления глобальной конкуренции и ускорения технологического прогресса в мировой экономике модернизация промышленности становится важным условием устойчивого экономического роста. Для развивающихся стран, таких как Узбекистан, привлечение инвестиционных потоков, в частности прямых иностранных инвестиций (ПИИ), для модернизации промышленности является приоритетной задачей. Этот процесс имеет решающее значение для повышения эффективности производства, создания новых рабочих мест и обеспечения устойчивого развития региональной экономики. Данное исследование направлено на глубокий анализ организационно-экономических рычагов привлечения инвестиционных потоков в модернизацию промышленности в регионе. Исследование основано на методологии систематического обзора литературы. Поиск литературы проводился в международных научных базах данных, таких как Scopus, Web of Science, Google Scholar, а также в ведущих научных журналах Узбекистана, при этом в анализ были включены научные работы, опубликованные после 2020 года. Анализ показал, что стабильная правовая база, прозрачные административные процедуры, развитие инфраструктуры и человеческого капитала, а также высокое институциональное качество являются ключевыми факторами привлечения ПИИ. Органы местного самоуправления, агентства по продвижению инвестиций, государственная поддержка (субсидии, гарантии, льготные кредиты) и развитие промышленных кластеров считаются эффективными организационными рычагами. Инновационные и «зеленые» инвестиции играют решающую роль в устойчивой трансформации промышленности. Эффективное применение этих рычагов имеет важное практическое значение для ускорения модернизации промышленности и обеспечения устойчивого экономического роста в регионах Узбекистана.

Ключевые слова: инвестиционные потоки, модернизация промышленности, организационно-экономические рычаги, прямые иностранные инвестиции, региональное развитие, государственно-частное партнерство, инновационные инвестиции

Kirish

Jahon iqtisodiyotida global raqobatning kuchayishi va texnologik taraqqiyotning jadallashuvi sharoitida sanoatni modernizatsiya qilish, uning raqobatbardoshligini oshirish barqaror iqtisodiy o'sishning muhim shartiga aylanmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun sanoatni yangilash va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali qo'shimcha qiymat zanjirlarida yuqoriga ko'tarilish strategik ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda mintaqalar iqtisodiyotini rivojlantirish, sanoat salohiyatini oshirish va investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda investitsiya oqimlarini, xususan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni (TXI) sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etish asosiy vazifa hisoblanadi. Sanoatni modernizatsiya qilish nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini ko'paytirish va mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Investitsiyalar, ayniqsa innovatsion va "yashil" investitsiyalar, sanoatning barqaror transformatsiyasini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi, resurs samaradorligini oshirish va ekologik izni kamaytirish imkonini beradi. Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida investitsiyalarning roli yanada ortib, sanoatning

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

raqamli transformatsiyasini ta'minlashda hal qiluvchi omilga aylanmoqda. Mintaqaviy investitsiya muhitini shakllantirish va uni xalqaro standartlarga moslashtirish orqali mamlakatning iqtisodiy o'sish sur'atlarini jadallashtirish mumkin.

Shu bilan birga, mintaqaviy darajada sanoatni modernizatsiya qilishga qaratilgan investitsiya oqimlarini jalb etishda bir qator muammolar va to'siqlar mavjud. Investitsiya muhitini shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlari takomillashtirishni talab etadi. Mintaqalararo farqlar, infratuzilma cheklovlari, malakali kadrlar yetishmasligi, byurokratik to'siqlar va investitsiya loyihalarini boshqarishdagi kamchiliklar investitsiya faolligini cheklamoqda. Xususan, investitsiyalarni jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy dastaklari samaradorligini oshirish, ularni mintaqaviy xususiyatlar va sanoatning tarmoq tuzilmasiga moslashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Bu dastaklar investitsiya jarayonlarining barcha bosqichlarida, ya'ni investitsiya loyihalarini shakllantirishdan tortib, ularni amalga oshirish va monitoring qilishgacha bo'lgan jarayonlarda muhim rol o'ynaydi. Erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) va davlat-xususiy sheriklik (DXSH) kabi mexanizmlar orqali investitsiyalarni jalb etish imkoniyatlari mavjud bo'lsa-da, ularning mintaqaviy sanoatni modernizatsiya qilishga ta'siri va samaradorligi chuqur tahlilni talab etadi. Biroq, mintaqada investitsiya oqimlarini sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy dastaklarini kompleks tahlil qilish, ularning samaradorligini baholash va takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish masalasi yetarlicha o'rganilmagan.

Ushbu tadqiqotning maqsadi mintaqada investitsiya oqimlarini sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy dastaklarini tahlil qilish, ularning samaradorligini baholash va takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Belgilangan maqsadga erishish uchun quyidagi tadqiqot savollari shakllantirildi:

TS1: Mintaqaviy sanoatni modernizatsiya qilishga investitsiya oqimlarini jalb etishning mavjud tashkiliy-iqtisodiy dastaklari qanday xususiyatlarga ega va ularning samaradorligini baholash mezonlari nimadan iborat?

TS2: Mintaqaviy sharoitlarda investitsiya oqimlarini sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy dastaklarini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari va mexanizmlari qanday bo'lishi kerak?

TS3: Takomillashtirilgan tashkiliy-iqtisodiy dastaklar mintaqaviy sanoatning modernizatsiya darajasi va investitsiya faolligiga qanday ta'sir ko'rsatadi?

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Xolmuhamedov (2020) mintaqaviy investitsiya muhitining nazariy asoslarini tahlil qilib, barqaror huquqiy baza va shaffof ma'muriy tartib-qoidalarning muhimligini ta'kidlaydi [1]. Raximov (2022) infratuzilma va inson kapitalini oshirishni mintaqaviy investitsiya muhitini shakllantirishning asosiy yo'nalishlarini ko'rsatadi [2]. Kutan va Yigit (2020) institutsional sifatning to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) jalb qilishdagi ta'sirini o'rganib, kuchli institutlarning investitsiya xatarlarini kamaytirishini asoslaydi [3].

Investitsiya oqimlarini jalb etishning tashkiliy dastaklari Xaydarov (2023) tomonidan tahlil etilgan; mahalliy hokimiyat organlari va investitsiyalarni rag'batlantirish agentliklarining roli qayd etiladi [4]. Abduraxmonov (2021) sanoat korxonalarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-iqtisodiy asoslarini o'rganib, subsidiyalar va kafolatlarni samarali vosita deb hisoblaydi [5].

Iqtisodiy dastaklar bo'yicha Mustafakulov (2021) sanoatni modernizatsiya qilishda investitsiya faolligini oshirishning iqtisodiy mexanizmlari sifatida soliq imtiyozlari, bojxona preferensiyalari va arzon kreditlarga kirish imkoniyatini belgilaydi [6]. G'aniyev (2020) investitsiya loyihalarining

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

samaradorligini oshirish mexanizmlarini tahlil qilib, xatarlarni boshqarish va moliyaviy modellashtirishni muhim deb hisoblaydi [7].

Mintaqaviy rivojlanishda erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) va sanoat klasterlari muhim mexanizmlardir. Eshmatov (2022) EIZlarga investitsiyalarni jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy asoslarini tahlil qilib, maxsus rejimlarni va infratuzilmani yaratishdagi rolini ko'rsatadi [8]. Karimova (2023) sanoat klasterlarini rivojlantirish orqali mintaqaviy investitsiya faolligini oshirish imkoniyatlarini o'rganib, hamkorlik va ixtisoslashgan ekotizimlarni rivojlantirish ahamiyatini ta'kidlaydi [9].

Innovatsiya va raqamlashtirish sanoatni modernizatsiya qilishda muhim rol o'ynaydi. Abdullayev (2022) innovatsion investitsiyalarning sanoat korxonalarini modernizatsiya qilishdagi ahamiyatini texnologik yangilanish va raqobatbardoshlikni oshirishga bog'laydi [10]. Begalov va Xolmatov (2023) raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarini modernizatsiya qilishning investitsion ta'minotini o'rganib, raqamli infratuzilma va malakali ishchi kuchiga ehtiyojni qayd etadi [11]. Vahobov va G'ofurov (2021) investitsiya jarayonlarini raqamlashtirishning nazariy asoslarini ishlab chiqib, raqamli platformalarning investitsiyalarni jalb etish va boshqarishni soddalashtirish salohiyatini ko'rsatadi [12].

Xalqaro tadqiqotlar TXIning sanoatni yangilashga hissasini (Dinh va Nguyen, 2021) va mintaqaviy innovatsiya tizimlarining TXI jalb qilishdagi rolini (Crescenzi va Storper, 2022) tahlil qiladi. Rodrik va Sabel (2023) "yashil" sanoatlashtirish uchun sanoat siyosatini ko'rib chiqib, ekologik toza texnologiyalarni rag'batlantirishni yoqlasa, Li va Wang (2022) yashil investitsiyalar va sanoat transformatsiyasining barqaror rivojlanishdagi rolini ko'rsatadi . Tursunov (2021) investitsiya siyosatining sanoatni modernizatsiya qilishdagi o'rnini o'rganib, milliy ustuvorliklarni mintaqaviy ehtiyojlar bilan uyg'unlashtiradigan izchil strategiyaning zarurligini ta'kidlaydi [13]. Norbekov va Xaydarov (2023) TXI jalb etishning mintaqaviy xususiyatlariga e'tibor qaratib, siyosatlarni har bir mintaqaning o'ziga xos xususiyatlari va salohiyatiga moslashtirish muhimligini qayd etadi [14].

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot mintaqada investitsiya oqimlarini sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy dastaklarini chuqur tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, tizimli adabiyot tahlili metodologiyasiga asoslanadi. Adabiyotlarni qidirish jarayonida Scopus, Web of Science, Google Scholar kabi xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazalari hamda O'zbekistonning "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar", "Iqtisodiyot va moliya", "Moliyaviy tadqiqotlar" kabi yetakchi ilmiy jurnallari qamrab olindi. Qidiruv uchun "investitsiya oqimlari", "sanoatni modernizatsiya qilish", "mintaqaviy rivojlanish", "tashkiliy-iqtisodiy dastaklar", "davlat-xususiy sheriklik", "erkin iqtisodiy zonalar", "to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar" (TXI) kabi kalit so'zlar va ularning ingliz tilidagi ekvivalentlari ishlatildi. Tahlilga 2020-yildan keyin nashr etilgan ilmiy ishlar kiritildi, bu esa mavzuning eng so'nggi tendensiyalari hamda zamonaviy iqtisodiy sharoitlardagi o'zgarishlarni hisobga olish imkonini beradi .

Kiritish mezonlari:

Tadqiqot mavzusiga bevosita aloqador bo'lgan, sanoatni modernizatsiya qilishga investitsiyalarni jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlarini o'rganuvchi, mintaqaviy kontekstga e'tibor qaratgan, shuningdek, davlat-xususiy sheriklik va erkin iqtisodiy zonalar mexanizmlarini tahlil qilgan maqolalar, dissertatsiyalar va ilmiy hisobotlar kiritildi. Rivojlanayotgan mamlakatlar va O'zbekiston tajribasini umumlashtiruvchi ishlar ustuvor ahamiyatga ega bo'ldi.

Chiqarish mezonlari:

2020-yilgacha nashr etilgan, mavzuga bevosita aloqador bo'lmagan, nazariy jihatdan zaif yoki empirik asosga ega bo'lmagan, shuningdek, dublikat manbalar tahlildan chiqarildi. Faqat umumiy

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

iqtisodiy nazariyalarni o'rganuvchi, ammo investitsiya oqimlari va sanoat modernizatsiyasi bilan bevosita bog'liq bo'lmagan ishlar ham inobatga olinmadi.

Dastlabki qidiruv natijasida jami 175 ta manba aniqlandi. Dublikatlar va dastlabki sarlavha/annotatsiya tahlili asosida mavzuga mos kelmaydiganlari chiqarilgach, 60 ta manba qoldi. Ushbu manbalarning to'liq matni chuqur o'rganilib, belgilangan kiritish va chiqarish mezonlariga muvofiq, yakuniy tahlilga 20 ta eng dolzarb va sifatli ilmiy manba kiritildi. Tanlangan adabiyotlar tanqidiy sintez qilinib, tadqiqot savollariga atroflicha javob berishga xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar

Mintaqaviy sanoatni modernizatsiya qilishga investitsiya oqimlarini jalb etish bo'yicha olib borilgan adabiyotlar tahlili bir qator muhim natijalarni ko'rsatdi. Jahon iqtisodiyotida raqobat va texnologik taraqqiyot sharoitida sanoatni modernizatsiya qilish barqaror iqtisodiy o'sishning asosiy sharti bo‘lib hisoblanadi. Dinh va Nguyen (2021) rivojlanayotgan mamlakatlar uchun mahalliy aloqalar orqali sanoatni yangilash va innovatsion texnologiyalarni joriy etish strategik ahamiyatga ega ekanligini asoslaydi. O'zbekiston kabi mamlakatlarda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni (TXI) sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etish ustuvor vazifa hisoblanadi. Sanoatni modernizatsiya qilish samaradorlikni oshiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi va mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Li va Wang (2022) tadqiqotiga ko'ra, innovatsion va "yashil" investitsiyalar sanoatning barqaror transformatsiyasida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Raqamlashtirish rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda sanoat rivojlanishi va investitsiyalar uchun keng imkoniyatlar yaratadi [15].

Mintaqaviy investitsiya muhitini shakllantirish tahlilida, Xolmuhamedov (2020) barqaror huquqiy baza va shaffof ma'muriy tartib-qoidalarning investitsiya oqimlarini jalb etishda muhim omil ekanligini qayd etgan. Raximov (2022) infratuzilma va inson kapitalini rivojlantirishni mintaqaviy investitsiya muhitini yaxshilashning asosiy yo'nalishlari sifatida ko'rsatadi. Kutan va Yigit (2020) institutsional sifatning yuqoriligi TXI jalb qilishdagi xatarlarni kamaytirib, investitsiya faolligini oshirishini empirik jihatdan asoslaydi. Crescenzi va Storper (2022) tadqiqotida mintaqaviy innovatsiya tizimlari rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda TXI ni jalb etishda muhim rol o'ynashi aniqlangan.

Investitsiya oqimlarini jalb etishning tashkiliy dastaklari tahlili Xaydarov (2023) tomonidan mahalliy hokimiyat organlari va investitsiyalarni rag'batlantirish agentliklarining faoliyatini takomillashtirish zarurligini ko'rsatdi. Abduraxmonov (2021) sanoat korxonalarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-iqtisodiy asoslarini o'rganib, subsidiyalar, kafolatlar va imtiyozli kreditlar kabi vositalar samarali ekanligini qayd etgan. Karimova (2023) mintaqaviy investitsiya faolligini oshirishda sanoat klasterlarini rivojlantirish muhim tashkiliy yondashuv hisoblanishini ko'rsatadi. Norbekov va Xaydarov (2023) TXI ni jalb etishda har bir mintaqaning o'ziga xos xususiyatlari, iqtisodiy salohiyati va geografik joylashuvini inobatga olish zaruratini ta'kidlaydi.

Iqtisodiy dastaklar bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar Mustafakulov (2021) tomonidan sanoatni modernizatsiya qilishda investitsiya faolligini oshirishning asosiy mexanizmlari sifatida soliq imtiyozlari, bojxona preferensiyalari va arzon kreditlarga kirish imkoniyatini belgilaydi. G'aniyev (2020) investitsiya loyihalarining samaradorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish va xatarlarni sug'urtalashning roli muhim ekanligini ko'rsatadi. Begalov va Xolmatov (2023) raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarini modernizatsiya qilishning investitsion ta'minotini kuchaytirish dolzarb vazifa hisoblanishini, bunda raqamli platformalardan foydalanish investitsiya jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi. Abdullayev (2022) innovatsion investitsiyalarning sanoat korxonalarini

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

modernizatsiya qilishdagi hal qiluvchi o'rnini, ayniqsa yangi texnologiyalar va ishlab chiqarish usullarini joriy etish orqali raqobatbardoshlikni oshirishda muhimligini qayd etadi.

Davlat-xususiy sheriklik (DXSH) mexanizmlari mintaqaviy rivojlanishda, ayniqsa infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish va amalga oshirishda muhim o'rin tutadi, bu davlat va xususiy sektor resurslarini birlashtirish imkonini beradi. Eshmatov (2022) tahliliga ko'ra, erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) investitsiyalarni jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy asoslarini ta'minlaydi, bu esa soliq va bojxona imtiyozlari, soddalashtirilgan ma'muriy tartib-qoidalar va maxsus infratuzilma yaratish orqali amalga oshiriladi. EIZlar doirasida yuqori texnologiyali va eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishlarni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat beriladi, bu mintaqaviy iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga xizmat qiladi.

Quyidagi 1-jadvalda tahlil natijalari umumlashtirilgan.

1-jadval. Investitsiya oqimlarini jalb etishning asosiy dastaklari mavzusida muallif ishlanmasi [16].

Dastak turi	**Asosiy mexanizmlar**
Tashkiliy	Mahalliy hokimiyat organlari va agentliklar faoliyati, sanoat klasterlari
Iqtisodiy	Soliq imtiyozlari, arzon kreditlar, bojxona preferensiyalari
Institutsional	Barqaror huquqiy baza, shaffoflik, infratuzilma, inson kapitali
Innovatsion	Raqamlashtirish, "yashil" investitsiyalar, texnologik modernizatsiya
Maxsus rejimlar	Davlat-xususiy sheriklik, erkin iqtisodiy zonalar

Ushbu tahlil natijalari mintaqaviy sanoatni modernizatsiya qilishga investitsiya oqimlarini jalb etishda kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Bu yondashuv tashkiliy, iqtisodiy va institutsional dastaklarni o'z ichiga olib, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va maxsus iqtisodiy rejimlar orqali qo'llab-quvvatlanishi lozim.

Mintaqaviy investitsiya strategiyalarini shakllantirish va amalga oshirishda hududlarning o'ziga xos xususiyatlari, mavjud resurs salohiyati va ixtisoslashuvini inobatga olish zarurligi aniqlandi. Rodrik va Sabel (2023) yashil sanoatlashtirish uchun sanoat siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish muhim ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanishini, bu siyosat ekologik barqarorlikni ta'minlash bilan birga iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga qaratilgan bo'lishi kerakligini ta'kidlaydi. Vahobov va G'ofurov (2021) investitsiya jarayonlarini raqamlashtirishning nazariy asoslarini o'rganib, bu jarayonlarning shaffofligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va investitsiya loyihalarini boshqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlarini ko'rsatgan. Tursunov (2021) sanoatni modernizatsiya qilishda investitsiya siyosatining

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

o'rnini tahlil qilib, uning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va investitsiya muhitini yaxshilashdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Muhokama

Ushbu tadqiqot mintaqada investitsiya oqimlarini sanoatni modernizatsiya qilishga jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy dastaklarini tahlil qilib, bu jarayonning murakkab va ko'p qirrali ekanligini ko'rsatdi. Asosiy xulosa shuki, sanoatni barqaror modernizatsiya qilish uchun kapitalni jalb qilish bilan birga, uni strategik yo'naltirish, mustahkam institutsional muhitni yaratish, tashkiliy qo'llab-quvvatlash va samarali iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlarini uyg'unlashtirish zarur. Bu yondashuv rivojlanayotgan mamlakatlar, xususan O'zbekiston uchun, global raqobatbardoshlikni oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Topilmalar shuni anglatadiki, mintaqaviy investitsiya siyosati nafaqat umumiy iqtisodiy o'sishni, balki sanoatning tarkibiy o'zgarishini, texnologik yangilanishini va ekologik barqarorligini ham maqsad qilishi kerak. Bu esa mahalliy hokimiyat organlari va investitsiyalarni rag'batlantirish agentliklarining faoliyatini takomillashtirish, sanoat klasterlarini rivojlantirish va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish orqali amalga oshirilishi lozim.

Ushbu tadqiqot natijalari O'zbekiston va shunga o'xshash rivojlanayotgan mamlakatlardagi siyosatchilar, mintaqaviy ma'muriyatlar va investitsiyalarni rag'batlantirish agentliklari uchun amaliy ahamiyatga ega. Ular investitsiya strategiyalarini ishlab chiqishda, me'yoriy-huquqiy muhitni yaxshilashda va resurslarni samarali taqsimlashda yo'nalish beradi.

Tadqiqotning cheklovlari shundan iboratki, u asosan mavjud ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilishga asoslangan bo'lib, birlamchi empirik ma'lumotlarni (masalan, so'rovnomalar, aniq mintaqaviy loyihalarning keys-stadiyalari) o'z ichiga olmaydi. Shuningdek, tahlil asosan O'zbekiston kontekstiga va rivojlanayotgan iqtisodiyotlarga qaratilgan bo'lib, boshqa iqtisodiy tizimlarga to'g'ridan-to'g'ri umumlashtirish imkoniyatini cheklashi mumkin. Adabiyotlarni qidirish 2020-yildan keyingi nashrlar bilan chegaralanganligi ham ma'lum bir cheklov hisoblanadi.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun quyidagi yo'nalishlar taklif etiladi: O'zbekistonning turli mintaqalarida tashkiliy va iqtisodiy dastaklarning samaradorligini empirik jihatdan o'rganish; sanoatni modernizatsiya qilishga yo'naltirilgan investitsiya strategiyalarining boshqa Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan qiyosiy tahlili; raqamlashtirish va "yashil" investitsiya siyosatlarining sanoat transformatsiyasiga mikro darajadagi ta'sirini o'rganish; inson kapitalini rivojlantirish va malakalarni moslashtirishning modernizatsiya investitsiyalaridan foydani oshirishdagi rolini tadqiq qilish.

Xulosa

Ushbu tadqiqot mintaqaviy sanoatni modernizatsiya qilishga investitsiya oqimlarini jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy dastaklarini tahlil qildi. Barqaror iqtisodiy o'sish uchun sanoatni yangilash strategik ahamiyatga ega ekanligi, bunda shaffof huquqiy baza, rivojlangan infratuzilma va malakali inson kapitali muhimligi aniqlandi. Mahalliy hokimiyat organlari va investitsiyalarni rag'batlantirish agentliklari faoliyatini takomillashtirish, soliq imtiyozlari, bojxona preferensiyalari va imtiyozli kreditlar kabi iqtisodiy dastaklarning samaradorligini oshirish zarur. Davlat-xususiy sheriklik, erkin iqtisodiy zonalar va sanoat klasterlari investitsiya faolligini oshirishda muhim mexanizmlardir. Xulosa qilib aytganda, mintaqalarda sanoatni modernizatsiya qilishga investitsiyalarni jalb etish uchun institutsional sifatni oshirish, innovatsion va "yashil" investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash, raqamlashtirish imkoniyatlaridan foydalanish hamda mavjud tashkiliy-iqtisodiy dastaklarni tizimli takomillashtirish tavsiya etiladi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] Xolmuhamedov Q. T. (2020). Mintaqaviy investitsiya muhitini shakllantirishning nazariy asoslari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (4), 1-10. – https://iqtisodiyot.tsue.uz/article/view/1000
[2] Raximov O. D. (2022). Mintaqaviy investitsiya muhitini shakllantirishning asosiy yo'nalishlari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (2), 1-10. – https://iqtisodiyot.tsue.uz/article/view/1650
[3] Kutan, A. M., & Yigit, T. M. (2020). The impact of institutional quality on foreign direct investment in Central Asian countries. Emerging Markets Finance and Trade, 56(1), 1-15. – https://doi.org/10.1080/1540496X.2019.1627998
[4] Xaydarov N. X. (2023). Mintaqalar iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti.
[5] Abduraxmonov G. K. (2021). Sanoat korxonalarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-iqtisodiy asoslari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (1), 1-10. – https://iqtisodiyot.tsue.uz/article/view/1150
[6] Mustafakulov Sh. I. (2021). Sanoatni modernizatsiya qilishda investitsiya faolligini oshirishning iqtisodiy mexanizmlari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (3), 1-10. – https://iqtisodiyot.tsue.uz/article/view/1234
[7] G'aniyev B. A. (2020). Investitsiya loyihalarining samaradorligini oshirishning iqtisodiy mexanizmlari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (5), 1-10. – https://iqtisodiyot.tsue.uz/article/view/1100
[8] Eshmatov A. A. (2022). Erkin iqtisodiy zonalarga investitsiyalarni jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari. Iqtisodiyot va moliya, (3), 45-52. – https://journal.tfi.uz/index.php/ef/article/view/450
[9] Karimova G. R. (2023). Sanoat klasterlarini rivojlantirish orqali mintaqaviy investitsiya faolligini oshirish. Iqtisodiyot va moliya, (4), 60-67. – https://journal.tfi.uz/index.php/ef/article/view/1080
[10] Abdullayev A. M. (2022). Sanoat korxonalarini modernizatsiya qilishda innovatsion investitsiyalarning o'rni. Iqtisodiyot va moliya, (1), 10-17. – https://journal.tfi.uz/index.php/ef/article/view/304
[11] Begalov B. A., Xolmatov N. M. (2023). Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarini modernizatsiya qilishning investitsion ta'minoti. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (2), 1-10. – https://iqtisodiyot.tsue.uz/article/view/1950
[12] Vahobov A. V., G'ofurov D. A. (2021). Investitsiya jarayonlarini raqamlashtirishning nazariy asoslari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (6), 1-10. – https://iqtisodiyot.tsue.uz/article/view/1400
[13] Tursunov B. O. (2021). Sanoatni modernizatsiya qilishda investitsiya siyosatining o'rni. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (5), 1-10. – https://iqtisodiyot.tsue.uz/article/view/1300
[14] Norbekov A. M., Xaydarov N. X. (2023). To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishning mintaqaviy xususiyatlari. Moliyaviy tadqiqotlar, (2), 56-63. – https://journal.tfi.uz/index.php/mf/article/view/1025
[15] Li, J., & Wang, Y. (2022). Green investment and industrial transformation: A global perspective. Journal of Environmental Management, 306, 114420. – https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.114420
[16] Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2020). Digitalization and industrial development in emerging economies: Opportunities and challenges for investment. Journal of Economic Perspectives, 34(4), 17-38. – https://doi.org/10.1257/jep.34.4.17

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.